

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Bitore Urkijo Egarista Palanka

*Bermeo,
Bizkaia
(1925-2019)*

Aurkibidea

Biografia

[Torrónter](#)on jaio eta hazitakoa da Bitore. Gurasoak Urikoak zituen, Begoñakoak, baina Bermeon hazitakoak. Bost neba-arrebatatik laugarrena izan zen. Eskolara gutxi joan zen eta gerra sasoian bizipen gogorrek bizitzea egokitu zitzaion. Bere ama Emakumeen batzako kidea zen, eta Agirre Lehendakariaren espia izate egotzi ziotenez, denbora luzez izan zuten kartzelan. Bitartean, zazpi urteko ahizpa txikiaren kargu egin behar izan zen Bitore, aita gainerakoekin ebakututa joan baitzen. Areetan (Getxo) inude bezala egon zen urte betez seme-alabak etxean utziz. Herririk herri aritzen zen arraina saltzen. 10 urtegar hasi zen saregin lanetan eta jardunbide horretan aritu zen gero ere maistra bezala. Senarrak beste bazkide batzuekin baporea izan zuen. Bere lagun [Anita Larrauri](#)rekin batera egin zitzaion grabaketa.

Zintak

BRM-082

- **Proiektua:** Bermeoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-07-08
- **Iraupena:** 45 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea
- **Transkribatzailea(k):** Elizondo, Iratze

BRM-091

- **Proiektua:** Bermeoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-07-18
- **Iraupena:** 63 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

BRM-092

- **Proiektua:** Bermeoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2011-07-18
- **Iraupena:** 35 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Ama kartzelan eta aita ebakuatuta

- **Erref:** BRM-082/003
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:02:40. **Bukatu:** 00:05:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Jarrera politikoak » Emakumeak politikan
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Bitorek 12 urte zituela, ama kartzelaratu egin zuten. Aita eta neba Frantziara joan ziren eta berak 7 urteko ahizparen kargu egin behar izan zuen. Bizimodu gogorra izan zuten umetatik. Eskolara ere gutxi joan ziren. Ama Emakumeetako kide zen eta batzokian asko aritzen zen. Beraien gurasoek ordaindu zuten sasoi hartako batzokia.

2. Errepublikazaleak vs abertzaleak

- **Erref:** BRM-082/005
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:07:29. **Bukatu:** 00:08:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan
- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak

Laburpena:

<p>Errepublikazaleak eta abertzaleak beti aritzen ziren liskarretan. Kofradian ere bi zatitan banatuta egon zen. Lameran Reginoneko taberna zegoen, errepublikazaleena. Eurak, osterak, batzokian batzen ziren.</p>

Transkripzioa

- Eta gerra aurrekue, errepublikakue hasieran, esan dozu akordaten zarela baiña, ze kontak zeinke errepublikakue?
- Bitore: Ba nik kontako lekitsut zuri republikanuek ta nazionalistek beti pellikan. Portotik zubidxe dau, ez daitz bakizun zuk, zubixen ganetik bere, gizonak be portora dxausi, etsa! Bai, hurrek gauzek!
- Kofradidxen be?
- Anita: Bai, zatitxu! Erdi bi ein, erdi bi.
- Bitore: Erdi bi kofradidxen.
- Anita: Erdi bi ezan da.
- Bitore: Nazionalistek ta errepublikanuek manda baten, nazionalistek beste mandan, republikanuek. Baie beti pellikan, erridxetan beti.

- Baie erridxetan ta gero lagun? Edo ez?
- Bitore: Beti ha gauzie.
- Anita: Ha gauzie.
- Bitore: Ha beti, auntsiek be bai! Republikagaz ta. Eurek errezoie ta geuk be errozoie, euskaldunek ezan gara danak eta, ze ingo da ba!
- Ta ze egoten zan republikanue Lameran edo frontoien-edo.
- Anita: Lameran on da tabernie.
- Bitore: Lameran tabernie.
- Anita: Okerren.
- Bitore: Okerrenekue, ba, republikanuk.
- Anita: Republikanuek.
- Bitore: Reginonekuek.
- Okerrenekue ha ezan da.
- Bitore: Ta gurie ba beti batzokidxe, guk beti batzokidxe.
- Beti egon da hor?
- Bitore: Bai.
- Anita: Bai. Hori da eiñikue, herridxe eindre dau hori.
- Bitore: Herridxena da hori.

3. Ikuspegi politiko desberdin asko

- **Erref:** BRM-082/007
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:10:47. **Bukatu:** 00:13:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Falangistak
- Lanbideak » Polizia
- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

Errepublika sasoian, Bartzelonatik etorritako "guardia de asalto"ak egon ziren. Gerora falangea sortu zen Bermeon. Falangistek ere bazuten beraien egoitza, baina gutxi ziren. Sozialistak eta komunistak gutxi ziren.

4. Etxe berean abertzaleak eta errepublikazaleak

- **Erref:** BRM-082/009
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:14:06. **Bukatu:** 00:16:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak

Laburpena:

<p>Bitoreren aitona-amonak errepublikazaleak ziren, baina bere gurasoak abertzaleak. Anitaren amona abertzalea zen, bere senarra, oster, errepublikazalea; hala ere, sekula ez zuten arazorik izan. Horrelako hainbat kasu egon ziren.</p>

Transkripzioa

- Bitore: Bai, beti ezetu dot nik berrota, larota bost urte dakotaz beti ezetu du nazionalistie, ezetu dot. Ta gure amak, gure ama ekar dauinien Begoñatik, famili ezan da, danak republikanuk, ta gure ama nazionalistiek

urten ezan dauen. Ta aitzex bere ezan da, handik ekarrakue, Begoñatik, ta famili guzti guztidxe ezan die republikauek ta nire aitzex ezan da nazionalistie. Ia zelan, ia zelan ezan lei hori!

- Zelan ezan lei hori?

- Bitore: Hori diñot ba. Ba bidxek nazionalistek ezan diez, bidxek "a matar, a matar, matar". Hauri okin dxu ona, aitzex ezan bazan nazionalistie ta ama ezan bazan beste bat...

- Bariedadie etxien.

- Bitore: E?

- Bariedadie.

- Bitore: Bai, baie pellikan.

- Anita: Baie nik okin dxoten abuela nazionalistie ta atxitxex errepublikaue. Bai. Ta gure atxitxek dxaten ezan dauen Artxandan, beran denpora guztidxen, etxetik eruten ezan tsoien. Bertan Miramar dauen lekuen orain, eruten ezan dotsoien dxatekue berana, ta hareri etxiek eruten ezan dotsonak beti imintzen ezan dotson lazue errepublike, nazionalistina. "Han" kuadrilliek, "han datortsu Konstantino, auntxek alabie, lazue dakortsu auntxek be ez daitz zer" beste bueltan ostabe logek, beste bueltan ostabe gure tiek. Gure amumak imin ezan dotson.

- Bitore: Ta badau matrimoniñue Bermion gorridxen eh...

- Anita: Ta diño gure aitzek esaten ezan dau eguno be etxien ez daula okitzen zan.

- Bitore: Ta hori, zera, Mendi ta andrie.

- Anita: Baitze, harek be bai.

- Bitore: Andriek imintzen ezan dotson pantolanak republikauek.

- Anita: Bai.

- Bitore: Esaten zantson gizonari: "Zu etor biher zara /bizara/ hauna!"

- Anita: Klaro, errepublikaue kantzontzilluek, pantalonak.

- Bitore: Andrie errepublikanie ta gizona nazionalistie. Zelan bizi ezan garizen gu!

5. "Señor guardia, estas dos son peligrosas"

- **Erref:** BRM-082/010
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:16:11. **Bukatu:** 00:17:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>Gerra hasi zenean, Bitoreren ama preso hartu zuten eta bera egin zen ahizpa gaztearen kargu. Batzokia falangistek zuten hartuta eta bertara joan behar izaten zuten jateko bila, baina "Señor guardia, estas dos son peligrosas" entzun eta etxera bueltatu behar izan zuten jan barik. Fabrika batera joaten ziren jateko bila, kokoduna ere berdin-berdin jaten zuten.</p>

Transkripzioa

- Ta gerrie urten zaniko?
- Bitore: Zelan, gerrie etor danien ba, nik gurasugaz bapez ez dot okitzen zan. Gurasuek kartzelara erun dauie ama, ta etxien neu ta aitzetxu bakarra, illun-illun argirik bez, illun-illunetan. Ta dxuen dxaten batzokire ta batzokidxen oten zan da komedora lez emoten jentieri dxaten.
- Anita: Orduen dana ezan da Falangina ta.
- Bitore: Ez du lez okin guk, nik ez dote lez okin dirurik, ai aitzetxue sartziko

dxuen aitzie halan agarrata ta bermiotarrak "Señor guardia".

- Anita: Koziñekuek.
- Bitore: "Señor guardia esta y esta peligrosas" Agarra ta kanpora.
- Zazpi ta hamabi urtekuek "peligrosas"?
- Bitore: Bai, ta negar, dxun ohire ta negar.
- Ta dxan?
- Bitore: Dxaan gero, fabrike batera, han goidxen on diz, zera, Alunera. Ta hara dxuten zangaran dxaten. Lentejie kokodune be dxan, ez du okin etxien ezer ta.

6. Egur bila, dirua lortzeko

- **Erref:** BRM-082/011
- **Iraupena:** 0:03:37. **Hasi:** 00:17:24. **Bukatu:** 00:21:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

12 urterekin basora joaten zen Bitore egur bila, hura saldu eta diru apur bat lortzeko. Basotik bertatik ikusi zuen Gernikako bonbardaketa. Bere ahizpa Josefinetara joaten zen ikastetxera, beti gosez. Gose handia ezagutu zuten.

7. Nazionalen garaipenak ospatzeko desfileak

- **Erref:** BRM-082/013
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:22:11. **Bukatu:** 00:23:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Nazionalek herri bat hartzen zutenean, hori ospatzeko desfilea egin behar izaten zuten. Tortosako herria hartu zutenean, baina, herria ezagutzen ez zuenez, "Tortola nuestro es" esan zuen.</p>

Transkripzioa

- Eta horrek, nazionalak herririk herri sartzen zinien desfilek edo ez ziren eitten?

- Bitore: Klaro eitten ezan dana. Ni nai Tortoisa edo zer da hori herridxe.

- Anita: Tortosa.

- Bitore: Tortoisa-edo, nik ez daitz nik. Ta dxuten ezan garan guardidxetara sasoien oten ezan dalako manifestaziñue haurek imindxe, guardidxe imindxe. Ta guk ez duu dxakin Tortoisa herridxe bada be.

- Anita: Tortosa.

- Bitore: Ta guk "Tortola nuestro es, tortola nuestro es" Ta dxakin bez. Etorri guardidxe ta "pla!" arpidxen. Guk dxakin dxu Tortoisa ta zertzuk dizen ala? Guk ez duu dxakin,. Mundeka bai, Mundeka dxakin dxu non dauen, baie beste herririk ez. Ez dun urteten ezan da.

8. Nagusiek herritik alde egin, eta txikiak bakarrik gelditu

- **Erref:** BRM-082/014
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:23:18. **Bukatu:** 00:26:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Soldadu italiar asko egon ziren Bermeon, baina horiek ez ziren txarrenak. Eurak be gezur bidez ekarri zituztela dio. Bere etxeokok salbokondukto barik egin zuten alde Santanderrera eta Frantziara. Euskaldun asko egon ziren batera. Bitorek ere alde egin nahi izan zuen, baina ahizpa txikiarekin gelditu behar izan zuen etxean; aita nagusienekin joan zen.

9. Sollubeko eta Matxitxakoko erasoak

- **Erref:** BRM-082/015
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:26:02. **Bukatu:** 00:29:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerran gauza asko ikusi zituzten: zaurituak, hildakoak... Etxeetan ere gudariak izaten zituzten. Gudari gehienak "goitarrak", gipuzkoarrak, ziren. Matxitxakoko bataila Talatik ikusi zuten eta kanoien zaratak altu entzuten ziren.

10. Bermeotar asko Francoren zerbitzari

- **Erref:** BRM-082/019
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:33:10. **Bukatu:** 00:35:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura

Laburpena:

Francok bermeotar asko izan zituen bere zerbitzura. Franco etorri behar zenean, denak joaten ziren txipiroi bila beretzat. Francok itsasoko askori lagundu zien gerora ere.

Transkripzioa

- Bitore: Francok, baie berak Francok Bermio gure ezan /guzan/ dau gero.
- Anita: Bera bertara tximiñoitzen beti.
- Bitore: Bera bermiotarrakaz.
- Anita: Ta mutillek bermiotarrak ezan diz beraaz!
- Bitore: Mutilek be bermiotarrak kinto e!
- Anita: Kintuek bermiotarrak!

- Han beragaz
 - Anita: Bai.
 - Bitore: Ta etorten ezan da Bermiora arte, bertara portora arte, sartzin ezan dan.
 - Anita: Tximiñoi ederrak dxan dotsuz harek!
 - Bitore: Bai.
 - Anita: Tximinoiek guztidhek...
 - Ze pase zan ba tximiñoiekaz Franco etorten zanian
 - Anita: Tximiñoiek!
 - Bitore: Bajeratan.
 - Anita: Tximiñoie guztidhek argitzen oten ezan da gau guztidxen han, Artzan aurrien.
 - Bitore: Argidxe ez dau okin makala!
 - Anita: Etxetik ikusten ezan dun, katalejukaz etxetik ikusten ezan dun.
 - Zelan, Franco datorrenerako?
 - Anita: Tximiñoitzen, tximiñoie guztidhek erre.
 - Bitore: Bermiontzako batzuntzako ez da ezan Franco txarra.
 - Anita: Baie batzuntzako ez.
 - Ez?
 - Anita: Batzuntzako ez.
 - Baie askok negoziadxue eingo eben be Franco datorrela ta?
 - Anita: Ez. Emon dotsoienak baporantzako be baitxe.
 - Bitore: Ta asko, asko lagundu dotsoie batzuk, batzuri, batzuri e, batzuri. Beste batzuri bakizu eskatu bez, ta emon bez. Eskatu bez, ta emon bez, baie batzuk gehidxen nazionalistek ezan zin gero, emon dotsozenak, gehidxen gehidxenak nazionalistik ezan die.
 - Anita: Nire lehengusuek eguno be ez dauie hartu txiki bet pez!, Francori.
 - Bitore: Zure lehengusiñiek...
 - Anita: Txiki bet bez!
 - Bitore: Ez dau hartun, zuena kalamidadie ezan da ta, kalamidadie!
 - Anita: Bapez ez dau hartun, txakur txiki bat bez!
 - Bitore: Zuona ezan da, Ormaza, kalamidadie! Ah ezan da kalamidadie! Harek pasa dau gerrie!
 - Anita: Harek ez dauie eguno Francogaz biharrik.
 - Bitore: Baie makinetxu flota on da Bermion.
 - Anita: Bai bakitz.
 - Bitore: Planisenekue ta nazionalistek. Makiñetxue, guri ez dosku lagundu, eskatu bez ta emon bez.

11. Kartzelan, anonimoen laguntza

- **Erref:** BRM-082/020
- **Iraupena:** 0:04:18. **Hasi:** 00:35:08. **Bukatu:** 00:39:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Bitoreren aita erbestetik bueltatu zenean, bere ama oraindik kartzelan zegoen. Emakume batek asko lagundu zion amari kartzelan: hari esker eramán zuten Gasteiztik Larrinagara. Sekula ez zuen jakin zein izan zen andre hori. Anitaren osaba, osterá, Cadizen egon zen urte luzez.

12. Agirreren espia zelakoan ama atxilotu

- **Erref:** BRM-082/022
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:39:54. **Bukatu:** 00:41:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Bere ama Jose Antonio Agirreren espia zelakoan atxilotu eta sartu zuten preso.</p>

Transkripzioa

- Bitore: Ta gure amari emon dotson papeli en izpidxe ezan dala don Jose Antonio Agirre edo, ze gure ama dxuten ezan dan, jarratxue hartun ta Errotatik hemetik esnie bille aldiera. Ze aitzie okin dxulako bularretik, bular artekue zan aitzie ta harek esan dau hau dxatekue. Ta hara dxuten ezan da esnetxue ta bille, esnie, arrotzak egunekuek. Bai imin dotsoien hareri, Jose Antonio Agirre izpidxe, bai.

- Anita: Ai Jangoikue!

- Hori zer, hori esaten eban zure amak Jose Antonio Agirre izpidxe ezan dala?

- Bitore: Izpidxe, ha imin dotson papeli en e! Papeli en! Ta [...] asko lelau etorri ta gure ama ya.

- Ta indultoa zelan etorri iakon?

- Bitore: Eh?

- Indultue zelan zure amari?

- Bitore: Niri, etor dala ama ta kittu! Ez daitz.

- Anita: Ai Birjiñie!

- Bitore: Horrek gauzek esan imieri. Siñistu be ez daie eitten gure lobak guk zer pasa dun, siñistu bez ez dauie eitten. Ta hemen gauz! Bizi gara.

13. Gauero guardiengana joan behar

- **Erref:** BRM-082/023
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:41:15. **Bukatu:** 00:42:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gerraostean, bere ama kartzelatik bueltatu ostean, gauero joan behar izaten zuen guardiengana, bertan zegoela ziurtatzeko.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-12

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com